

Vec C-242/20

Návrh na začatie prejudiciálneho konania

Dátum podania:

8. jún 2020

Vnútroštátny súd:

Visoki trgovački sud Republike Hrvatske

Dátum rozhodnutia vnútroštátneho súdu:

6. máj 2020

Žalobkyňa:

HRVATSKE Šume d.o.o.[.] Zagreb, ako právna nástupkyňa
HRVATSKE ŠUME javno poduzeće za gospodarenje šumama
i šumskim zemljištima u Republici Hrvatskoj[.] p.o. Zagreb

Žalovaná:

BP EUROPA SE, ako právna nástupkyňa DEUTSCHE BP AG, ako
právna nástupkyňa THE BURMAH OIL (Deutschland), GmbH

[*omissis*]

Predmet: Návrh na začatie prejudiciálneho konania – Súdna spolupráca v občianskych veciach

Vnútroštátny súd:

Visoki Trgovački sud Republike Hrvatske [Odvolací obchodný súd Chorvátskej republiky] [*omissis*]

Účastníci konania pred vnútroštátnym súdom [*omissis*]:

Žalobkyňa: HRVATSKE ŠUME d.o.o. Záhreb, [*omissis*] právna nástupkyňa HRVATSKE ŠUME javno poduzeće za gospodarenje šumama i šumskim zemljištima u Republici Hrvatskoj [,] p.o. Zagreb [CHORVÁTSKE LESY verejnoprávna spoločnosť na správu lesov a lesných pozemkov v Chorvátskej republike so sídlom v Záhrebe] [*omissis*] (ďalej len „žalobkyňa“)

Žalovaná: BP Europa SE Hamburg, [*omissis*], právna nástupkyňa spoločnosti DEUTSCHE BP AG, [*omissis*], právna nástupkyňa spoločnosti THE BURMAH OIL (Deutschland), GmbH, [*omissis*] (ďalej len „žalovaná“)

Stručné zhrnutie predmetu sporu vo veci samej, ako aj relevantných skutkových okolností, obsah vnútroštátnych ustanovení, ktoré možno uplatniť, a dôvody, pre ktoré súd žiada o výklad ustanovení práva Únie:

V prejednávanej veci Trgovački sud u Zagrebu [Obchodný súd Záhreb] [*omissis*] konštatoval, že nemá právomoc rozhodnúť vo veci a žalobu zamietol, pretože sa domnieva, že chorvátske súdy nemajú medzinárodnú právomoc. Žalobkyňa podala proti tomuto rozhodnutiu odvolanie na Visoki Trgovački sud Republike Hrvatske [Odvolací obchodný súd Chorvátskej republiky] [*omissis*]

Konanie na Trgovački sud u Zagrebu [Obchodný súd Záhreb] sa začalo na základe žaloby z 1. októbra 2014, v ktorej žalobkyňa tvrdí, že Vrhovni sud Republike Hrvatske [Najvyšší súd Chorvátskej republiky] rozsudkom z 21. mája 2009 [*omissis*] zmenil predchádzajúce rozhodnutia a rozhodol, že exekúcia voči žalobkyni, ktorá bola nariadená v rámci exekučného konania na základe uznesenia o výkone rozhodnutia vydaného Trgovački sud u Zagrebu [Obchodný súd Záhreb], bola nezákonná. Zároveň bolo na základe tohto rozhodnutia žalovaným v uvedenej veci tiež nariadené, aby nahradili žalobkyni v tejto veci trovy občianskeho konania vo výške 299 974,65 HRK v lehote 8 dní, a súčasne bol odmietnutý návrh žalovanej v tejto veci, ako aj prvej žalovanej, na náhradu trov občianskeho konania vo výške 231 480,90 HRK.

Predtým, na základe uznesenia o začatí exekúcie vydaného Trgovački sud u Zagrebu [Obchodný súd Záhreb] na návrh právnej predchodkyne žalovanej

v tejto veci, bola vykonaná exekúcia voči dlžníkovi podrobenému exekúcii, a to spoločnosti Futura d.o.o. Zagreb, boli zaistené splatné peňažné pohľadávky povinného dlžníka a následne prevedené predchodkyni žalovanej v tejto veci ako navrhovateľke vykonania exekúcie na účely úhrady. Žalobkyňa, ako údajný dlžník dlžníka podrobeného exekúcii, podala opravný prostriedok, ktorý však v rámci exekučného konania nemá odkladný účinok, takže sa pristúpilo k nútenému súdnemu zaisteniu pohľadávky v exekučnom konaní, a to takým spôsobom, že z účtu žalobkyne bola 11. marca 2003 odpísaná celková suma 3 792 600,87 HRK a táto suma bola poukázaná žalovanej.

V konaní, ktoré bolo začaté na návrh žalobkyne s cieľom konštatovať neprípustnosť súdnej exekúcie namierenej proti nej, Vrhovni sud (Najvyšší súd) v rozsudku z 21. mája 2009 [omissis] konštatoval, že exekúcia bola nezákonná, a preto sa žalovaná nestala veriteľkou žalobkyne v tejto veci a v okamihu, keď sa rozsudok Vrhovni sud (Najvyšší súd) stal právoplatný, odpadol právny základ platby zo strany žalobkyne v tejto veci v prospech žalovanej. V prejednávanej veci je žalovaná z dôvodu bezdôvodného obohatenia povinná vrátiť žalobkyni to, čo neoprávnene získala na základe exekučného konania, ako aj zákonné úroky z omeškania.

V súlade s pravidlami upravujúcimi exekučné konanie možno v takýchto prípadoch podať v rámci toho istého exekučného konania návrh na zrušenie exekučných úkonov, avšak takýto návrh treba podať najneskôr v lehote jedného roka odo dňa vykonania exekúcie. Keďže ale dôvod obohatenia neskôr zanikol, žalobkyňa začala toto samostatné sporové konanie o vydanie bezdôvodného obohatenia. Pravidlo týkajúce sa lehoty na podanie návrhu na zrušenie exekučných úkonov je stanovené v článku 58 bode 5 Ovršni zakon („zákon o exekúcii“) („Narodne novine“ č: 57/96, 29/99, 42/00, 173/03, 194/03, 151/04, 88/05, 121/05, 67/08, 139/10, 154/11 a 70/12) a všetky neskoršie predpisy týkajúce sa exekúcie stanovujú ten istý časový limit na domáhanie sa vrátenia uhradenej sumy v rámci toho istého exekučného konania.

Pravidlá upravujúce vrátenie bezdôvodného obohatenia sa nachádzajú v článku 1111 – 1120 Zakon o obveznim odnosima (zákon o záväzkových vzťahoch) („Narodne novine“ č: 35/05, 41/08, 125/11, 78/15 a 29/18), pričom základná zásada, ktorá je stanovená v článku 1111 ods. 1, znie: „Ak časť majetku osoby akýmkoľvek spôsobom prejde do majetku inej osoby a tento prevod nemá základ v právnom úkone, súdom rozhodnutí, rozhodnutí iného príslušného orgánu alebo zákone, osoba, ktorá získala tento majetkový prospech, je povinná ho vrátiť, alebo, ak to nie je možné, nahradiť hodnotu získaného prospechu“.

Účastníci tohto sporu tiež spochybňujú právomoc súdu z dôvodu, že žalovaná má sídlo v Spolkovej republike Nemecko a vo svojom vyjadrení k žalobe spochybnila právomoc súdu Chorvátskej republiky.

Trgovački sud u Zagrebu [Obchodný súd Záhreb] konštatoval, že nie je príslušný, pričom nesprávne uplatnil nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (EÚ)

č. 1215/2012 z 12. decembra 2012 o právomoci a o uznávaní a výkone rozsudkov v občianskych a obchodných veciach (Ú. v. EÚ L 351, 2012, s. 1), ktoré v článku 66 ods. 1 stanovuje: „Toto nariadenie sa uplatňuje len na konania začaté, na listiny úradne vyhotovené alebo zaregistrované ako verejné listiny a na súdne zmiery schválené alebo uzavreté od 10. januára 2015“. Súd dospel k takémuto záveru o medzinárodnej právomoci, pretože neexistuje osobitné pravidlo o medzinárodnej právomoci súdu v oblasti bezdôvodného obohatenia, takže sa uplatňuje všeobecné pravidlo právomoci súdu podľa bydliska žalovaného. Keďže v prejednávanej veci bol návrh na začatie konania podaný 1. októbra 2014, uplatňuje sa nariadenie Rady (ES) č. 44/2001 z 22. decembra 2000 o právomoci a o uznávaní a výkone rozsudkov v občianskych a obchodných veciach (Ú. v. ES L 12, 2001, s. 119, Mim. vyd. 19/004, s. 42) [ďalej len „nariadenie Rady (ES) č. 44/2001“] [omissis] a správny výklad pojmov „nároky na náhradu škody z iného ako zmluvného vzťahu“ alebo konanie o výkon rozhodnutí nie je tak zrejmý, aby neexistovali odôvodnené pochybnosti, rozhodol sa v súvislosti s nastolenými otázkami podať návrh na začatie prejudiciálneho konania s cieľom určiť, či majú chorvátske súdy právomoc rozhodovať o tomto návrhu. Rozhodnutie Súdneho dvora o tejto otázke je potrebné na to, aby Visoki Trgovački sud Republike Hrvatske [Odvolací obchodný súd Chorvátskej republiky] mohol v prejednávanej veci rozhodnúť a položená otázka zodpovedá všeobecnému záujmu na jednotnom uplatňovaní práva Únie.

[omissis] [prerušenie konania až do vydania rozhodnutia Súdneho dvora o prejudiciálnej otázke a pripomenutie relevantných ustanovení vnútroštátneho práva]

I. Prvá otázka

Článok 5 bod 3 nariadenia Rady (ES) č. 44/2001 stanovuje: „osobu s bydliskom na území členského štátu možno žalovať v druhom členskom štáte vo veciach nárokov na náhradu škody z iného ako zmluvného vzťahu, na súdoch podľa miesta, kde došlo alebo by mohlo dôjsť ku skutočnosti, ktorá zakladá nárok na náhradu škody“.

Keďže inštitút bezdôvodného obohatenia (právnym základom je exekúcia, ktorá bola vyhlásená za neprípustnú, a žalobkyňa teraz žiada o vrátenie uhradenej sumy z dôvodu uplynutia lehoty jedného roka na uplatnenie nároku v rámci toho istého exekučného konania), známy už v rímskom práve, spadá do oblasti mimozmluvnej zodpovednosti, možno sa domnievať, že existuje právomoc súdov Chorvátskej republiky ako miesta, kde došlo k bezdôvodnému obohateniu. Hraničným ukazovateľom v oblasti mimozmluvnej zodpovednosti je však miesto, kde došlo ku skutočnosti, ktorá zakladá nárok na náhradu škody, *a forum delicti* sa obvykle neuplatňuje na nároky založené na bezdôvodnom obohatení, takže toto pravidlo je trochu zavádzajúce, pretože nariadenie rady (ES) č. 44/2001 stanovilo osobitnú právomoc v oblasti mimozmluvnej zodpovednosti, ale neposkytuje primeraný hraničný ukazovateľ alebo ukazovatele; existujúci hraničný ukazovateľ

vedie k nejasnostiam, pretože v prípade bezdôvodného obohatenia nevzniká škoda.

Podľa judikatúry Súdneho dvora pojem „vo veciach nárokov z mimozmluvnej zodpovednosti“ zahŕňa všetky návrhy, ktorých cieľom je preukázanie zodpovednosti žalovaného a ktoré nespádajú pod „zmluvné veci“ v zmysle článku 5 bodu 1 písm. a) nariadenia Rady (ES) č. 44/2001 (pozri rozsudky z 27. septembra 1988, Kalfelis, C-189/87, EU:C:1988:459, body 17 a 18; z 13. marca 2014, Brogsitter, C-548/12, EU:C:2014:148, bod 20, ako aj z 28. januára 2015, Kolassa, C-375/13, EU:C:2015:37, bod 44).

Vo veci C-102/15, Gazdasagi Versenyhivatal/Siemens Aktiengesellschaft Osterreich, generálny advokát vo svojich návrhoch zo [7.] apríla 2016 navrhol, aby Súdny dvor prípadne odpovedal na prejudiciálnu otázku tak, že článok 5 bod 3 nariadenia Rady (ES) č. 44/2001 sa má vykladať v tom zmysle, že žaloba o vydanie plnenia poskytnutého bez právneho dôvodu založená na bezdôvodnom obohatení nepredstavuje „nároky z mimozmluvnej zodpovednosti“ v zmysle tohto ustanovenia. Keďže sa však vyhovel prvému návrhu generálneho advokáta, Súdny dvor sa k tejto otázke nevyjadril (nešlo o občianskoprávnu vec, pretože sa žiadalo o vrátenie neoprávnenej dávky v rámci správneho konania).

Vo veci C-572/14, ktorej predmetom bol návrh na začatie prejudiciálneho konania [omissis], ktorý podal Oberster Gerichtshof (Najvyšší súd, Rakúsko) [omissis], Súdny dvor vo svojom rozsudku z 21. apríla 2016 zdôraznil: „Článok 5 bod 3 nariadenia Rady (ES) č. 44/2001 sa má vykladať v tom zmysle, že žaloba smerujúca k získaniu odmeny dlhovanej podľa vnútroštátnej právnej úpravy, akou je dotknutá právna úprava vo veci samej, ktorá zavádza systém ‚primeranej kompenzácie‘ upravený v článku 5 ods. 2 písm. b) smernice Európskeho parlamentu a Rady 2001/29/ES z 22. mája 2001 o zosúladení niektorých aspektov autorských práv a s nimi súvisiacich práv v informačnej spoločnosti, spadá do oblasti ‚nárokov na náhradu škody z iného ako zmluvného vzťahu‘ v zmysle článku 5 bodu 3 tohto nariadenia“.

Podobné pravidlo osobitnej právomoci v tej istej otázke je stanovené v nariadení (EÚ) č. 1215/2012, ale v jeho článku 7 ods. 2, ktorý znie: „Osobu s bydliskom na území členského štátu možno žalovať v druhom členskom štáte vo veciach nárokov z mimozmluvnej zodpovednosti na súdoch podľa miesta, kde došlo alebo by mohlo dôjsť ku skutočnosti, ktorá zakladá takýto nárok“.

V odôvodnení 12 nariadenia Rady (ES) č. 44/2001 sa zdôrazňuje, že okrem bydliska žalovaného musia byť k dispozícii aj alternatívne kritériá právomoci založené na úzkej väzbe medzi súdom a žalobou alebo na účely uľahčenia efektívneho výkonu súdnictva. V prejednávanej veci existuje práve úzka väzba medzi súdom a konaním a [použitie zásady osobitnej právomoci] je v záujme riadneho výkonu spravodlivosti, pretože žalovaná podala v Chorvátskej republike prvú žalobu, v rámci ktorej došlo k úhrade v jej prospech, pričom neskôr bolo

konštatované, že to je v rozpore s pravidlami exekučného konania. Taktiež všetky potrebné dôkazy sa majú vykonať v Chorvátskej republike.

Vzhľadom na to prvá otázka znie: patria žaloby o vrátenie plnení poskytnutých bez právneho dôvodu z titulu bezdôvodného obohatenia do rámca právomoci stanovenej v nariadení Rady (ES) č. 44/2001 [*omissis*] vo veciach „nárokov na náhradu škody z iného ako zmluvného vzťahu“, pretože článok 5 bod 3 tohto nariadenia okrem iného stanovuje, že: „Osobu s bydliskom na území členského štátu možno žalovať v druhom členskom štáte vo veciach nárokov na náhradu škody z iného ako zmluvného vzťahu, na súdoch podľa miesta, kde došlo alebo by mohlo dôjsť ku skutočnosti, ktorá zakladá nárok na náhradu škody?“

II. Druhá otázka

V prejednávanej veci navyše k bezdôvodnému obohateniu došlo v rámci súdneho exekučného konania, ktoré bolo vykonané, hoci vykonané byť nemalo, a pred tým istým súdom sa požaduje vrátenie sumy, ktorá bola neoprávnene vymožená v rámci exekučného konania, pričom článok 22 bod 5 nariadenia Rady (ES) č. 44/2001 stanovuje, že v oblasti výkonu rozhodnutí majú výlučnú právomoc bez ohľadu na miesto pobytu, súdy členského štátu, na území ktorého má dôjsť k výkonu rozhodnutia.

Pohľadávka bola totiž vymožená v rámci núteného súdneho exekučného konania, v súvislosti s ktorým Vrhovni sud Republike Hrvatske [Najvyšší súd Chorvátskej republiky] neskôr v rozsudku vyhlásil, že nebolo voči žalobkyni riadne vykonané. Keďže od dátumu výkonu rozhodnutia uplynul jeden rok, nemožno nárokovať vrátenie vymoženej sumy v rámci toho istého exekučného konania, a preto právne predpisy upravujúce exekučné konanie prinútili žalobkyňu podať žalobu v rámci občianskeho konania na účely vrátenia predmetnej sumy. Vzhľadom na úzku súvislosť medzi týmto konaním a súdnym exekučným konaním sa kladie otázka, či v prejednávanej veci existuje výlučná právomoc chorvátskych súdov.

V dôsledku toho druhá otázka znie: patria občianske konania začaté z dôvodu existencie časového obmedzenia vrátenia plnenia poskytnutého bez právneho dôvodu v rámci toho istého exekučného konania do výlučnej právomoci podľa článku 22 bodu 5 nariadenia Rady (ES) č. 44/2001 [*omissis*], ktorý stanovuje, že v oblasti výkonu rozhodnutí majú výlučnú právomoc súdy členského štátu, v ktorom sa rozsudok vykonal alebo sa má vykonať, bez ohľadu na bydlisko?

Prejudiciálne otázky:

1. Patria žaloby o vrátenie plnení poskytnutých bez právneho dôvodu z titulu bezdôvodného obohatenia do rámca právomoci stanovenej v nariadení Rady (ES) č. 44/2001 [*omissis*] vo veciach „nárokov na náhradu škody z iného ako zmluvného vzťahu“, pretože článok 5 bod 3 tohto nariadenia okrem iného stanovuje, že: „osobu s bydliskom na území členského štátu možno žalovať v druhom členskom štáte vo veciach nárokov na náhradu škody z iného ako

zmluvného vzťahu, na súdoch podľa miesta, kde došlo alebo by mohlo dôjsť ku skutočnosti, ktorá zakladá nárok na náhradu škody“?

2. Patria občianske konania začaté z dôvodu existencie časového obmedzenia vrátenia plnenia poskytnutého bez právneho dôvodu v rámci toho istého exekučného konania do výlučnej právomoci podľa článku 22 bodu 5 nariadenia Rady (ES) č. 44/2001 [omissis], ktorý stanovuje, že v oblasti výkonu rozhodnutí majú výlučnú právomoc súdy členského štátu, v ktorom sa rozsudok vykonal alebo sa má vykonať, bez ohľadu na bydlisko?

Spolu s týmto návrhom vnútroštátny súd predkladá kópie: žaloby (strany 1 až 8 spisu), vyjadrenia k žalobe (strany 43 až 47 spisu), uznesenia Trgovački sud u Zagrebu [Obchodný súd Záhreb] [omissis] z 20. marca 2019 (strany 78 až 82 spisu), odvolania podaného proti tomuto uzneseniu (strany 86 až 88 spisu), vyjadrenia k odvolaniu (strany 91 až 94 spisu), uznesenia o prerušení konania zo 6. mája 2020

V Záhrebe 6. mája 2020

[omissis]

PRACOVNÝ DOKUMENT